

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ธุรกิจในประเทศไทยต่างประสบปัญหาอย่างหนัก มีหลายธุรกิจที่ต้องปิดตัวตัวเองไป และอีกหลายธุรกิจที่อยู่ระหว่างการปรับโครงสร้างหนี้ และวิกฤตเศรษฐกิจในครั้งนี้ ไม่ได้มีผลกระทบต่อประเทศไทยเพียงเท่านั้นแต่ยังส่งผลกระทบต่อประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียด้วย จากเหตุการณ์นี้ทำให้มีการศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ และสัญญาณเตือนภัยที่จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีก โดยนักวิเคราะห์ส่วนใหญ่เชื่อว่าสาเหตุมาจากการฟุ้งเฟื่องเงินลงทุนจากต่างประเทศมากเกินไปและใช้เงินลงทุนนั้นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ความอ่อนแอของระบบสถาบันการเงินและการกำกับดูแล รวมถึงการปรับเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนอย่างไม่เหมาะสม สำหรับเรื่องสัญญาณเตือนภัยนั้นก็ได้มีการศึกษาถึงการปรับตัวแบบการพยากรณ์ล้มละลาย เพื่อช่วยในการพยากรณ์การดำรงอยู่ของธุรกิจ หรือโอกาสที่ธุรกิจจะถูกเพิกถอน ซึ่งได้นำอัตราส่วนทางการเงินมาช่วยในการสร้างตัวแบบการพยากรณ์

ในการวิเคราะห์งบการเงินมีเครื่องมือที่ใช้โดยทั่วไป ได้แก่ การวิเคราะห์แนวตั้ง (Vertical Analysis) หรือการวิเคราะห์โดยใช้ขนาดร่วม (Common-Size Analysis) การวิเคราะห์ตามแนวนอน (Horizontal Analysis) และอัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio Analysis) ซึ่งการใช้อัตราส่วนทางการเงินในการวิเคราะห์งบการเงินนั้นเป็นที่นิยมมาก เนื่องจากอัตราส่วนทางการเงินมีจุดเด่น คือ

1. สามารถคำนวณได้ง่าย
2. ทำให้ผู้บริหาร เจ้าของธุรกิจ นักลงทุน ผู้วิเคราะห์สินเชื่อ ทราบถึงฐานะการเงิน และความสามารถในการดำเนินงานของธุรกิจ
3. ทำให้ผู้บริหาร เจ้าของธุรกิจ นักลงทุน ผู้วิเคราะห์สินเชื่อสามารถเปรียบเทียบฐานะการเงิน และความสามารถในการดำเนินงานของธุรกิจต่างๆ ได้ โดยการเปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินของธุรกิจกับค่าเฉลี่ยอัตราส่วนทางการเงินของธุรกิจอื่นๆ หรือของอุตสาหกรรม

แต่อัตราส่วนทางการเงินก็มีข้อจำกัด คือ

1. ข้อมูลในงบการเงินเป็นข้อมูลในอดีต มีผลทำให้ข้อมูลไม่ได้แสดงมูลค่าที่แท้จริงในปัจจุบัน
2. สามารถตกแต่งงบการเงินให้ดูดีกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์งบการเงินต่างไปจากความเป็นจริง
3. นโยบายการบัญชีที่แตกต่างกันมีผลต่อตัวเลขในงบการเงินซึ่งจะมีผลต่อข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน
4. มุมมองในการพิจารณาอัตราส่วนทางการเงินอาจต่างกัน เช่น นักลงทุนจะเน้นถึงความสามารถในการทำกำไร แต่เจ้าหนี้จะเน้นถึงความสามารถในการชำระหนี้ ทำให้การพิจารณาอัตราส่วนแตกต่างกันไป

นอกจากข้อจำกัดที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังอาจมีปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินดังที่ Hartman (1998) กล่าวไว้ว่าการแปลความหมายของอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เช่น อัตราส่วนแสดงสภาพคล่องและอัตราส่วนแสดงความสามารถในการชำระหนี้ นั้นต้องพิจารณาถึงผลกระทบของปัจจัยต่างๆ ด้วย เช่น ประเภทของอุตสาหกรรม ขนาดของธุรกิจ และสภาพเศรษฐกิจ

วิกฤตเศรษฐกิจอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้อัตราส่วนทางการเงินในภาวะวิกฤตนั้นแตกต่างไปจากภาวะปกติ อย่างไรก็ตาม ยังไม่ได้มีการศึกษาถึงผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่ออัตราส่วนทางการเงินไว้ แต่สำหรับปัจจัยทางด้านขนาด และลักษณะของอุตสาหกรรมนั้นได้มีการศึกษาถึงผลกระทบไว้ในต่างประเทศแล้ว ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ที่มีต่ออัตราส่วนทางการเงินของธุรกิจโดยศึกษาว่าอัตราส่วนทางการเงินก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจนั้นแตกต่างกันหรือไม่ โดยการควบคุมปัจจัยทางด้านขนาดของกิจการ ลักษณะอุตสาหกรรม และอายุของกิจการ นอกจากนี้ได้ศึกษาเพิ่มเติมว่าลักษณะของอุตสาหกรรมและขนาดของธุรกิจ มีผลให้อัตราส่วนทางการเงินก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจต่างกันหรือไม่ การศึกษานี้จะช่วยยืนยันทางสถิติถึงผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ที่มีต่ออัตราส่วนทางการเงินก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ และทราบถึงผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่ออัตราส่วนทางการเงินของธุรกิจซึ่งมีลักษณะอุตสาหกรรมและขนาดต่างกัน ทั้งนี้จะช่วยให้ผู้ใช้อัตราส่วนทางการเงินมีความเข้าใจ และตีความผลของการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินได้ดียิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความแตกต่างของอัตราส่วนทางการเงินก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 เมื่อควบคุมปัจจัยทางด้านขนาดของกิจการ ลักษณะอุตสาหกรรม และอายุของกิจการ
2. ศึกษาปัจจัยทางด้านลักษณะของอุตสาหกรรม และขนาดของธุรกิจ ที่อาจทำให้อัตราส่วนทางการเงินของธุรกิจในช่วงก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้รับผลกระทบแตกต่างกัน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาถึงความแตกต่างของอัตราส่วนทางการเงินก่อนและหลังภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ซึ่งจะควบคุมปัจจัยที่อาจมีผลต่ออัตราส่วนทางการเงิน นอกเหนือไปจากวิกฤตเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านขนาดของกิจการ ลักษณะอุตสาหกรรม และอายุของกิจการ และศึกษาถึงปัจจัยทางด้านลักษณะอุตสาหกรรมและขนาดของธุรกิจที่อาจมีผลต่ออัตราส่วนทางการเงินก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมจากงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสำหรับระยะเวลา 6 ปี คือ พ.ศ.2537 ถึง พ.ศ.2539 และ พ.ศ.2541 ถึง พ.ศ.2543 โดยตั้งแต่ปี 2537 ถึง 2539 นับเป็นช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ และช่วงตั้งแต่ปี 2541 ถึง 2543 เป็นช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ โดยจะไม่นำอัตราส่วนทางการเงินในปี 2540 ซึ่งเป็นปีที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจมารวมคำนวณด้วย

อัตราส่วนทางการเงินที่ใช้ในการวิจัยนี้จะเลือกมาใช้เพียงบางอัตราส่วน โดยจะเลือกจากอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้ในการศึกษาในอดีตของ Altman(1968) Ohlson(1980) Edmister(1972) จินดา(2540) และสุภาพร(2544) โดยเลือกเฉพาะอัตราส่วนทางการเงินที่มีประโยชน์ในการใช้วิเคราะห์ และในการพยากรณ์การดำรงอยู่ของกิจการและเป็นอัตราส่วนที่สามารถหาค่าได้ทั้งในธุรกิจผลิตและจำหน่าย และธุรกิจบริการ โดยไม่ได้นำธุรกิจธนาคารและสถาบันการเงินมารวมในการวิจัยครั้งนี้ด้วย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกอัตราส่วนทางการเงินที่คำนวณจากกระแสเงินสดมารวมในการวิเคราะห์เพิ่มเติมด้วย สำหรับอัตราส่วนทางการเงินที่ศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้ดังนี้

1. อัตราส่วนวัดความเสี่ยงของธุรกิจ ได้แก่
  - 1.1 อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม
  - 1.2 อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม

- 1.3 อัตราส่วนกระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อหนี้สินรวม
2. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร ได้แก่
  - 2.1 อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม
  - 2.2 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม
  - 2.3 อัตราส่วนกำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวม
  - 2.4 อัตราส่วนกระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อกำไรสุทธิ

ในการคำนวณอัตราส่วนทางการเงินได้มีการปรับรายการพิเศษและรายการกำไรขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศออก เพื่อให้อัตราส่วนทางการเงินเป็นผลจากรายการที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติเท่านั้น นอกจากนี้ได้มีการปรับรายการตีราคาสินทรัพย์เพิ่มออก เพื่อช่วยให้ที่ดินอาคารและอุปกรณ์ แสดงด้วยมูลค่าตามนโยบายการบัญชีเดียวกัน (ราคาทุน) ทั้งนี้จะทำให้การเปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินทำได้ดียิ่งขึ้น

สำหรับลักษณะอุตสาหกรรมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้เกณฑ์การแบ่งอุตสาหกรรมตามที่จัดโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 30 อุตสาหกรรม และในการศึกษาผลกระทบของปัจจัยทางด้านลักษณะอุตสาหกรรมที่มีต่ออัตราส่วนทางการเงินก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 จะเลือกเพียงสองอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 มากที่สุดและน้อยที่สุด จากการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงร้อยละของผลผลิตสินค้าอุตสาหกรรม พบว่าธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบน้อยที่สุด และธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ได้รับผลกระทบมากที่สุด จึงได้เลือกสองอุตสาหกรรมนี้ในการศึกษาผลกระทบของปัจจัยทางด้านลักษณะอุตสาหกรรมที่มีต่ออัตราส่วนทางการเงิน

ขนาดของกิจการจะใช้สินทรัพย์รวมในปี 2543 เป็นเกณฑ์โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก แต่จะใช้ในการวิจัยเพียงสองขนาด ได้แก่ ขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เนื่องจากธุรกิจขนาดกลางในปีอื่นๆ อาจเปลี่ยนเป็นขนาดใหญ่ หรือขนาดเล็กได้ จึงไม่นำมารวมในการวิเคราะห์

สำหรับอายุของกิจการ การวัดอายุของกิจการนั้น จะเริ่มนับตั้งแต่ปีที่ก่อตั้งถึงปี

1.4 ข้อยกเว้น

เพื่อให้สามารถศึกษาถึงผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจได้ งานวิจัยนี้จะควบคุมปัจจัยต่างๆที่มีผลต่ออัตราส่วนทางการเงินนอกเหนือจากสภาพเศรษฐกิจ ได้แก่ ขนาดของกิจการ ลักษณะอุตสาหกรรม และอายุของกิจการ อย่างไรก็ตามยังอาจมีปัจจัยอื่นที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของกิจการ เช่น การกีดกันทางการค้า ที่ไม่ได้นำมาพิจารณาในงานวิจัยนี้

นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ไม่ได้มีการปรับปรุงเกี่ยวกับผลกระทบของนโยบายการบัญชีที่อาจแตกต่างกันในช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ยืนยันทางสถิติถึงความแตกต่างของอัตราส่วนทางการเงินก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540
2. ทราบถึงผลกระทบของปัจจัยทางด้านลักษณะอุตสาหกรรมและขนาดของกิจการที่มีต่ออัตราส่วนทางการเงินก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 เพื่อใช้ประโยชน์ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมของอัตราส่วนทางการเงินแต่ละบริษัท หรือในอุตสาหกรรมที่ได้ใช้ในการวิจัยได้ดียิ่งขึ้น

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Method) โดยการวิเคราะห์จะแบ่งเป็นสองส่วน ส่วนแรกเป็นการศึกษาถึงความแตกต่างของอัตราส่วนทางการเงินก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ซึ่งจะศึกษาเฉพาะปัจจัยทางด้านวิกฤตเศรษฐกิจ และควบคุมตัวแปรทางด้านขนาดของกิจการ ลักษณะอุตสาหกรรม และอายุของกิจการโดยใช้วิธีการทางสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) ส่วนที่สองเป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนทางการเงินก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อมีผลของปัจจัยทางด้านลักษณะอุตสาหกรรมและขนาดร่วมด้วย โดยใช้วิธีการทางสถิติการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสองประชากร (t-test) โดยระดับนัยสำคัญที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานคือที่ระดับ .05

1.7 ลำดับขั้นตอนในการเสนองานวิจัย

การนำเสนองานวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการศึกษาโดยย่อ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับอัตราส่วนทางการเงิน วิกฤตเศรษฐกิจ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย กล่าวถึง การพัฒนาและการทดสอบสมมติฐาน แหล่งข้อมูล การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการศึกษา กล่าวถึง กลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ต่ออัตราส่วนทางการเงิน และการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนทางการเงินเมื่อมีปัจจัยทางด้านลักษณะอุตสาหกรรมและขนาดร่วมด้วย

บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ